

УДК 378.147.31

Громова Л.В., Теслюк В.М.

УМОВИ ВИБОРУ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Київ, Героїв Оборони 15, 03041

Gromova L.V., Teslyuk V.M.

CONDITION FOR A CHOISE OF THE FORMS AND METHODS OF UPBRINGING

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kyiv, Heroes of Defense 15, 03041

Анотація. У статті зосереджено увагу на різних підходах до класифікації методів виховання. Виділено основні умови, які визначають вибір методів і форм виховання. Підкреслено, що важливим завданням педагога є вибір найоптимальніших форм та методів виховання. Вибираючи показники затрат енергії та засобів досягнення поставленої мети в якості критеріїв оптимізації, педагог має порівняти ефективність різних методів і форм виховання. Загальний принцип вибору методів та форм виховання - гуманізм ставлення педагога до вихованців. Вибір повинен бути підготовленим і мати реальні умови для його здійснення.

Ключові слова: форми, методи виховання, виховний процес, педагог, вихованець.

Annotation. The different approaches to the classification methods of education are describes in this article. It underlines the main conditions that determine the choice of methods and forms of education. The most appropriate choice of methods and forms of education is the important task of the teacher. Choosing energy consumption indicators and means of achieving this goal as optimization criteria, the teacher has to compare the effectiveness of different methods and forms of education. The general principle of selection methods and forms of education is a humanism in teachers attitude to children. The choice should be prepared and have the real conditions for its implementation.

Key words: forms, methods of education, an educational process, a teacher, a pupil.

Вступ. У процесі підготовки майбутнього фахівця важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності, а й сформувати у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, продуманого вибору форм і методів.

Огляд літератури. На сучасному етапі різним аспектам виховання молоді присвячені праці багатьох вчених: Т.Ю.Барабанова, О.В.Діденко, І.О.Зубицький, Л.Р.Карпушевська, А.І.Кузьмінський, Л.М. Маценко, В.Л.Омельяненко, В.М.Оржеховська, Л.Л.Примачок, Т.М.Пузир, А.А.Ребрина, І.В.Харитонova та інші.

Виховання – соціально-педагогічно організований процес формування молоді людини як особистості, на який впливають (безпосередньо або опосередковано) об'єктивні (особливості суспільного устрою, політичного режиму, соціально-економічного розвитку, національна самобутність, природне середовище) та суб'єктивні (соціально-педагогічна діяльність сім'ї, громадських організацій, навчально-виховних закладів, засобів масової інформації) чинники [1, с.99].

У педагогічній науці існують різні підходи до класифікації методів виховання. Поширеною є класифікація методів виховання, яка передбачає три групи: словесні (розповідь, бесіда, диспут, лекція, приклад); привчання (тренування, доручення, гра, праця); заохочення і покарання (додаткові методи, спрямовані на виховання дисциплінованості школярів). У 60-і та 70-і роки ХХ ст. Ю.К.Бабанським, В.О.Сластьоніним, Т.Є.Конніковою розроблено нову класифікацію методів виховання [3]. Вчені виділяють такі групи методів виховання:

- методи формування свідомості особистості (бесіда, лекція, дискусія, переконування, навіювання, метод прикладу), в основі яких лежить слово вчителя;

- методи організації діяльності, спілкування та формування позитивного

досвіду суспільної поведінки (привчання, тренування (вправи), педагогічна вимога, громадська думка, створення виховуючи ситуацій, метод прогнозування);

- методи стимулювання діяльності та поведінки;
- методи самовиховання (самопізнання, самокритика, саморегуляція).

В.О.Сухомлинський підкреслював: «Виховуємо ми не тими чи іншими методами або прийомами, а особистістю. Без одухотворення живою думкою й пристрасною педагога метод лишається мертвою схемою» [4, с.588].

Зупинимось на основних умовах, що визначають вибір методів і форм виховання. Вчені рекомендують враховувати такі умови:

1. Мета і завдання виховання. Мета не тільки виправдовує методи, але й визначає їх. Яка мета, такими повинні бути методи її досягнення.

2. Зміст виховання. Потрібно мати на увазі, що одні і ті ж задачі можуть бути наповнені різним змістом.

3. Вікові особливості. Одні й ті самі задачі вирішуються різними методами і формами залежно від віку вихованців. Вік, це не просто кількість прожитих років – це придбаний соціальний досвід, рівень психологічних і моральних якостей.

4. Рівень сформованості колективу. Із розвитком колективних форм самоуправління методи педагогічного впливу не залишаються незмінними; гнучкість управління необхідна умова успішної співпраці вихователя і вихованців.

5. Індивідуальні та особистісні особливості вихованців. Загальні методи, загальні програми лише канва виховного впливу. Необхідне їх індивідуальне й особистісне корегування. Гуманний вихователь буде застосовувати такі методи і форми, які дають можливість кожній особистості розвинути свої здібності, зберегти свою індивідуальність, реалізувати особисте "Я".

6. Умови виховання. До них, крім згаданих вище, - матеріальних, психофізіологічних, санітарно-гігієнічних, відносять взаємовідносини, які складаються в колективі: клімат, стиль педагогічного керівництва. Абстрактних

умов, як відомо, не буває, вони завжди конкретні. Їх поєднання породжує конкретні обставини.

7. Засоби виховання. Методи виховання стають засобами, коли виступають компонентами виховного процесу. Крім методів існують інші засоби виховання з якими методи тісно пов'язані і застосовуються в поєднанні.

8. Рівень педагогічної кваліфікації. Вихователь вибирає тільки ті методи, з якими він знайомий, якими володіє. Багато методів складні, потребують великих зусиль: незацікавлені педагоги уникають їх. Наслідок - низька ефективність виховання.

9. Час виховання. Коли часу мало, а цілі великі, застосовують "сильнодіючі" методи, в сприятливих умовах застосовують "пощадливі" методи виховання. Поділ методів на сильнодіючі і пощадливі умовний: перші пов'язані з покараннями і примусами, другі - це умовляння і поступове привчання.

10. Очікувані наслідки. Вибираючи форму та метод вихователь повинен бути впевнений в успіху. Для цього необхідно передбачити, до яких результатів приведе застосування певної форми та методу [5, с.110].

Висновки. Вибір форм і методів виховної роботи визначається як рівнем культурної та соціальної зрілості молоді, так і характером діяльності наставника. Наставнику студентської групи слід: поєднувати вольові впливи із залученням більшості членів групи до самоуправління, сприяти розв'язанню педагогічних задач, шукати підхід до кожного члена групи з урахуванням індивідуальних особливостей, рівня підготовки, соціальної зрілості.

Література:

1. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.

3. Педагогика: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Ю.К. Бабанский, В.А. Слостенин, Н.А.Сорокин и др.; под ред. Ю.К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. Т.1 : [Текст] / В.О.Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. – 654 с.

5. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Стаття відправлена: ___02.2015 р.

© Громова Л.В., Теслюк В.М.